

Orbanova "medijska revolucija" u Mađarskoj

Neda Milišić

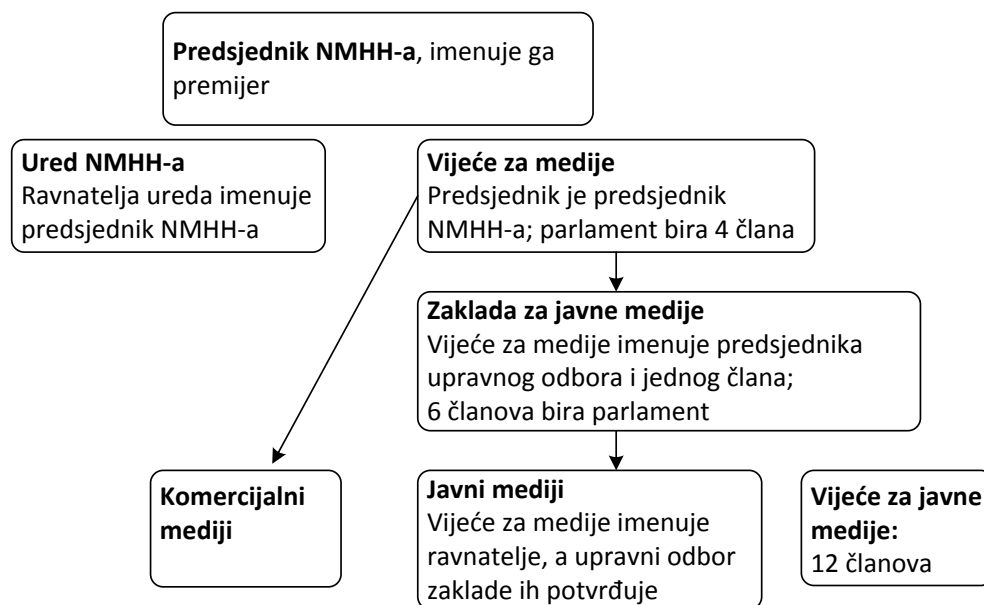
Čim je došla na vlast u svibnju
2010. desna konzervativna vlada
Viktora Orbana počela je mijenjati
funkcioniranje i upravljanje javnim
medijima u Mađarskoj

Poslijeizborni *Blitzkrieg* u mađarskome medijskom sustavu

Čim je došla na vlast u svibnju 2010. desna konzervativna vlada Viktora Orbana počela je mijenjati funkcioniranje i upravljanje javnim medijima u Mađarskoj. Vlada je u srpnju inicirala usvajanje Zakona o medijima koji je spojio vlasničku strukturu i nadzor nad javnim medijima, te je osnovana Nacionalna uprava za medije i izvješćivanje (NMHH¹). Riječ je o tijelu državne uprave čijega čelnika imenuje premijer na devet godina, a on nadzire rad mađarskih javnih medija Duna TV, Mađarskog radija, Mađarske nacionalne televizije i izvještajne agencije MTI. Odlučeno je i da će parlament izraditi kodeks, "sveto pismo" javnih medija, čije će poštovanje nadzirati Vijeće za javne medije. Parlament je potom u rujnu izglasovao rezoluciju kojom je osnovano *ad hoc* povjerenstvo za imenovanje članova Vijeća za medije kao sljednika Vijeća nacionalne radio-televizije. Predsjednik Vijeća i članovi biraju se na devet godina. Svaka parlamentarna stranka mogla je u Vijeće delegirati po jednoga člana čije pravo glasa određuje omjer mandata u parlamentu. Vladajući Fidesz – KDNP je nominirao četiri člana odbora, a predsjednicu Annamariu Szalai, koja je ujedno i čelnica Nacionalne uprave za medije i izvješćivanje, imenovao je sam premijer Orban. Zastupnici su odlučili osnovati i Javnu zakladu za javne medije. Kuratorij ima osam članova: tri su delegirale vladajuće stranke, šest oporba, a dva je imenovalo Vijeće za medije.

Nove zakonske izmjene uslijedile su u jesen i zimu 2010. U listopadu je usvojen Zakon o izmjeni pojedinih zakona koji re-

Neda Milišić, polaznica doktorskog studija iz komparativne politike na Fakultetu političkih znanosti. Zaposlena u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Mađarskoj. E-pošta: Neda.Milicic@mpvei.hr

Dijagram 1. Nova struktura nacionalnih medija i informacijsko-komunikacijskih tijela u Mađarskoj⁷

gularaju medije i telekomunikacije,² u studenome Zakon o temeljnim pravilima slobode medija i medijskim sadržajima,³ a u prosincu su doneseni Zakon o medijskim uslugama i sredstvima javnog priopćavanja,⁴ Zakon o financiranju javnih medija i Vijeća za medije,⁵ te izmjene Ustava⁶. Prosinačke izmjene Zakona o medijima i sredstvima javnog priopćavanja podržalo je 256, a odbilo 87 zastupnika. Oporba je predložila brojne amandmane – 84 socijalisti, 40 krajnje desni Jobbik, a 37 liberali – od kojih su neki usvojeni i ugrađeni u konačni zakonski prijedlog. Na konferenciji za medije predstavnik Zaklade za potporu medijima i upravljanje njihovom imovinom iznio je niz razloga za preobražaj javnih medija u Mađarskoj. Rekao je da je dotadašnji sustav bio rasipan, neučinkovit i nerazvidan, te da će potpuno obnovljeni sustav od siječnja 2011. biti jedinstveni nacionalni sustav javnih medija prema uzoru na BBC.

Burne reakcije na reformu medijskog sustava

Već su najave reforme medijskog zakonodavstva izazvale kritike oporbe, mađarskih i stranih medija i međunarodnih institucija, kao i pojedinih službenih predstavnika članica EU-a. Rasprava o novome medijskom paketu prerasla je u glavno vanjskopolitičko pitanje mađarske vlade. Medijska problematika dospjela je na naslovnice svih europskih vodećih novina i potpuno je zasjenila mađarsko preuzimanje predsjedanja EU-om. Svaki *briefing*, svaka konferencija za medije, pa čak i predstavljanje prioriteta tijekom mađarskog predsjedanja EU-om pretvarali su se u oštru raspravu o slobodi medija. Oporba je zahtijevala od predsjednika države Pála Schmitta da ne potpiše zakonske izmjene. Zakon su otvoreno kritizirale brojne civilne udruge i međunarodne organizacije, ali i službena Češka, Njemačka, Francuska, Luksemburg, Švedska i Europska komisija. Luksemburški ministar vanjskih poslova Jean Asselborn izjavio

je da bi Komisija trebala poduzeti oštre mjere protiv mađarskog zakona, a doveo je u pitanje i sposobnost Mađarske da predvodi EU. Njemačka kancelarka Angela Merkel upozorila je Mađarsku da ne krši medijske slobode, jer kao predsjedajuća EU-a ima posebnu odgovornost za imidž Unije. Češki ministar vanjskih poslova Karel Schwarzenberg izjavio je da je mađarski Zakon o medijima nespojiv s europskim demokratskim standardima. Francuska je preko glasnogovornika vlade poručila Mađarskoj da promijeni sporni zakon. S druge strane, neki konzervativni političari stali su u obranu mađarske vlade. Poljski ministar za pitanja EU-a, konzervativac Mikolaj Dowgielewicz, branio je mađarskog premijera Orbana od optužbi da ne poštuje vrijednosti Unije, rekavši da je on stekao demokratski ugled osamdesetih godina, te poručio Njemačkoj i Francuskoj da Poljska ne gleda blagonaklono na njihove reakcije na mađarski medijski zakon. Na plenarnoj sjednici Europskog parlamenta u veljači, na kojoj se raspravljalo o mađarskom zakonu o medijima, govornici iz Europske pučke stranke (EPP) povoljno su govorili o

Rasprava o novome medijskom paketu prerasla je u glavno vanjskopolitičko pitanje mađarske vlade

najavi izmjene zakona, smatrajući da su napadi politički motivirani. I mnoge utjecajne medijske kuće u svijetu solidarizirale su se s mađarskim kolegama u kritikama vlade zbog zakonskih izmjena. *The Times*, *Neue Zürcher Zeitung*, *Die Welt*, *Die Presse*, *L'Express*, *Rzeczpospolita*, *Washington Post*, *New York Times*, *Associated Press* – to su samo neki od medija koji su tvrdili da vlast u Mađarskoj ugrožava temeljne vrijednosti EU-a.

Među prvima je na zakonske izmjene reagirala Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS).⁸ Predstavnica OESS-a zadužena za slobodu medija, Dunja Mijatović, već je 24. lipnja apelirala na mađarske vlasti da zaustavi usvajanje novog zakona u parlamentu, te da se u javnu raspravu o njemu uključe i stručnjaci za medije. Istaknula je da je taj medijski paket zakona protivan načelu diobe vlasti, te da bi nova regulativa omogućila politički motivirane zloporabe. Prigovor OESS-a ticao se, među ostalim, izbora čelnika dvaju novonastalih tijela – Nacionalne uprave za medije i izvješćivanje te Vijeća za medije. Predsjednika prvoga tijela imenuje premijer, a drugoga parlament, ali

**Prigovor OESS-a ticao se izbora
čelnika Nacionalne uprave za medije
i izvješćivanje te Vijeća za medije.
Predsjednika prvoga tijela imenuje
premijer, a drugoga parlament, ali
kako vladajuća koalicija ima dvije
trećine mandata, komercijalni i
javni mediji bili bi pod potpunom
kontrolom vlade**

kako vladajuća koalicija ima dvije trećine mandata, komercijalni i javni mediji bili bi pod potpunom kontrolom vlade. U listopadu 2010. OESS je objavio analizu paketa izmjena zakona o medijima i vlastite preporuke promjena.⁹ U izjavi 22. prosinca Mijatović je rekla da novi Zakon o medijima u Mađarskoj ugrožava standarde medijskih sloboda OESS-a, kao i uređivačku neovisnost i medijski pluralizam. Ni nakon dogovora Europske komisije i mađarske vlade o amandmanima na usvojeni zakon OESS nije zadovoljan. Najveću prijetnju neovisnosti medija OESS vidi u vrlo širokim ovlastima politički homogenih Vijeća za medije i Nacionalne uprave za medije i izvješćivanje.

Rano je reagirao i Europski savez novinara (EFJ) kao regionalna organizacija Međunarodnog saveza novinara (IFJ). Prosvjedovali su čim je mađarska vlada najavila zakonske izmjene, smatrajući da će one priječiti slobodu izražavanja, mišljenja i govora. EFJ i IFJ pozvali su vladu da opozove zakon i otvori intenzivnu javnu raspravu s predstavnicima medija. EFJ je izrazio podršku Zemaljskom savezu mađarskih novinara i Sindikatu za tisak, kao i svim građanima i organizacijama koje su prosvjedovale protiv najavljenih zakonskih izmjena.¹⁰ Predsjednik Europskog udruženja izdavača novina (ENPA) Ivar Rusdal i predsjednik Svjetskog udruženja novinara i izdavača (WAN-IFRA) Gavin O'Reilly uputili su 13. prosinca 2010. zajedničko otvoreno pismo mađarskom premijeru Orbanu u kojemu su izrazili zabrinutost zbog prijedloga Zakona o medijima i potencijalnog ugrožavanja sloboda medija. IFJ je pozvao na potpisivanje peticije potpore mađarskim novinarima¹¹ i na pridruživa-

nje medijskoj kampanji protiv mađarskih zakona o medijima koja je počela 2011.¹² Predsjednik EFJ-a Arne König uputio je otvoreno pismo predsjedniku Europske komisije J. M. Barossu 6. siječnja¹³ u kojemu od stručnjaka tog tijela traži da pozorno analiziraju sporni zakon i njegovu implementaciju, i to ne samo sa stajališta njegove sukladnosti tehničkim kriterijima, nego i načelima o ljudskim pravima.

Raspravu o ugrožavanja medijskih sloboda prvi je put u većoj mjeri organizirao i civilni sektor u Mađarskoj, što bi dugoročno moglo značiti otvaranje prostora za novu opozicijsku stranku. Socijalisti (MSZP), te liberali i zeleni (LMP) mogli su mnogo više profitirati da su organizirano nastupili umjesto što su se bavili prepucavanjima u svojim strankama. Na prosvjedu neposredno nakon izglasavanja spornog zakona u siječnju okupilo se nekoliko stotina ljudi ispred parlamenta. Organizatori okupljanja bili su studenti koji su u tu svrhu koristili društvenu mrežu Facebook. Dvadesetak nevladinih udruga i pedeset istaknutih pojedina potpisali su otvoreno pismo u kojemu su se zauzeli za slobodu medija i socijalna prava u Mađarskoj. Na novom prosvjedu 14. siječnja bilo je, prema procjeni policije, više od deset tisuća ljudi. Među govornicima su bili čelnici nekoliko civilnih udruga i mađarske podružnice Amnesty Internationala. Otada se prosvjedovalo na više mjesta, te u nekoliko navrata u Budimpešti, Debrecenu, Pečuhu, Szegedu i Gyuli. Prosvjedi potpore proširili su se i na susjednu Austriju. Govornici su tražili "starog Orbana koji je nekoć žustro branio građanska prava". Najavljeno je da će se prosvjedi nastaviti dok parlament ne promijeni zakon o medijima u skladu s Ustavom i temeljnim ljudskim pravima. Pozvali su vladu da omogući sudjelovanje stručnjaka u izradi zakona, ukine mogućnost nerazmjernih i proizvoljno određenih kazni, te osigura političku neovisnost Vijeća za medije i uredništava javnih medija. U središtu Budimpešte okupilo se 15. ožujka nekoliko desetaka tisuća ljudi prosvjedujući protiv zakona o medijima. Bio je to jedan od najvećih civilnih prosvjeda nakon demokratskih promjena, a organiziran je preko društvene mreže Facebook. Prosvjednici su izrazili nezadovoljstvo izmjenama zakona o medijima smatrajući da on još nije u skladu s europskim normama. Posebno su se okomili na ulogu Vijeća za medije koje "može samovoljno određivati globe, što vodi ka autocenzuri i u konačnici koči građane da donose odgovorne odluke o državnim stvarima".¹⁴ Među govornicima su bili istaknuti mađarski glumci, redatelji i novinari, a među njima i Adam Michnik, glavni urednik poljskog lista *Gazeta Wyborcza*.

Europske institucije o mađarskom zakonu

Ni Europska komisija nije ostala imuna na te događaje. Potpredsjednica i povjerenica Neelie Kroes inicirala je istragu o usklađenosti mađarskog zakona o medijima s europskim zakonima. U prosincu je uputila pismo ministru javne uprave i pravosuđa Tiboru Navracsicsu izražavajući zabrinutost zbog brojnih kritika ugrožavanja medijskih sloboda u Mađarskoj i tražeći pojašnjenja spornog zakona. Europskoj komisiji je 5. siječnja dostavljen prijevod zakona na engleski jezik. Održane su konzultacije povjerenice Kroes s ministrom Navracsicsom u Budimpešti, te Barossoa s premijerom Orbanom, nakon kojih su uslijedile konzultacije stručnjaka.

Okvir 1. Kritike mađarskog zakona o medijima

"Zakon o medijima očito krši duh i slovo europskih ugovora. Predstavlja neposrednu opasnost za demokraciju. Država će kontrolirati slobodu mišljenja" (Jean Asselborn, ministar vanjskih poslova Luksemburga).

"Novi zakon o medijima koji je usvojio mađarski parlament može ugroziti slobodu medija i uredničku neovisnost, može prisiliti novinare da primijene samocenzuru, te daje preveliku moć Vijeću za medije koje se sastoji od članova vladajuće političke stranke. Ako se zlorabi, novi mađarski zakon o medijima može ušutkati kritičke medije i javnu raspravu u državi" (Dunja Mijatović, predstavnica OESS-a za slobodu medija).

"Zakon o medijima je sramotan jer državi omogućuje da maltretira one medije koji izražavaju kritička mišljenja (Die Welt).

"Novi Zakon o medijima nije kompatibilan s demokratskim načelima EU-a (češki ministar vanjskih poslova Karel Schwarzenberg).

"Vijeće za medije može donijeti presude i može izreći novčane kazne do 950.000 dolara ako procijeni da je izvješće neuravnoteženo ili da vrijeđa ljudsko dostojanstvo" (Washington Post)

Još u rujnu 2010. Europski parlament je raspravljao o slobodi izražavanja i medija u Europi,¹⁵ te je razmatrano stanje u Rumunjskoj, Mađarskoj, Estoniji i Italiji, djelomice na temelju izvješća OESS-a. U raspravi su zastupnici mađarskih socijalista kritizirali izmjene medijskih zakona u svojoj zemlji. Bivša ministrica vanjskih poslova Kinga Gonce nazvala ih je početkom ukidanja slobode govora i medija, te nedostatkom demokratskih kočnica i protuteža, dok je Tabajdi upozorio na opasnost od koncentracije medija i imenovanja partijskih poslušnika na čelo tijela za nadzor nad medijima. Potpredsjednica Fidesza Ildiko Pelcz Gall rekla je da rasprava o paketu zakona tek počinje, a izmjenama se želi povećati razvidnost i smanjiti rashode u javnih medijima, ne ugrožavajući slobodu medija. Zastupnici Europskog parlamenta ambivalentno su reagirali na promjenu zakona, ali i na medijske reakcije koje je izazvala.¹⁶ Na plenarnoj sjednici 16. veljače¹⁷ socijalisti, liberali i zeleni iskazali su zabrinutost za medijske slobode u Mađarskoj, dok su pučani povoljno ocijenili izmjene zakona, ponavljajući da su napadi na zakon ponajprije političke naravi. Nakon što je premijer Orban u Europskom parlamentu predstavio prioritete prvoga mađarskog predsjedanja Vijećem ministara razvila se oštra rasprava o mađarskom zakonu o medijima.¹⁸ Liberali¹⁹ i socijaldemokrati su zahtijevali od mađarskog premijera da žurno promijeni doneseni zakon. Zeleni²⁰ su još prije te zakonske izmjene nazvali drakonskima i podsjećanjem na nedemokratsku prošlost, te su zatražili od predsjednika Europske komisije da pokrene postupak protiv Mađarske prema članku VII. Ugovora zbog povrede prava Zajednice. Pojedini su zastupnici optužili Orbanovu vladu čak i za totalitarizam. Na kritike liberala i socijalista Orban je burno reagirao nazivajući njihov ton uvredljivim za mađarski narod. Upozorio je da ne mijesaju unutarnje pitanje medijske politike s mađarskim predsjedanjem Unijom, te da "ne prijete njegovoj državi jer je on spreman boriti se". Nekoliko se zastupnika pojavilo s flasterom na ustima u znak potpore zahtjevima mađarskih medija za većom slobodom. Europski parlament je na inicijativu parlamentarne skupine liberala i socijalista 17. siječnja 2011. održao izvanrednu sjednicu Odbora za ljudske slobode, pravdu i unutarnje poslove/kulturu i obrazovanje o medijskim slobodama u Mađarskoj. Potpredsjednik mađarske vlade i ministar javne uprave i pravosuđa Navracscics branio je tom prigodom novi broj 6 - lipanj 2011.

zakon kojemu je namjera bila upravo implementirati direktive EU-a. Rekao je da on ne ugrožava nego jača slobodu mišljenja. Prema mađarskom shvaćanju, dodao je, uravnoteženo izvješćivanje ne znači ugrožavanje slobode mišljenja. Ako Europska komisija smatra da mađarska regulativa preširoko određuje kriterij uravnoteženog izvješćivanja i tako ugrožava slobodu mišljenja, naći će se odgovarajući spektar zakonske regulative koji će udovoljiti i normi uravnoteženosti. Na kritičku primjedbu o ulozi člnika Vijeća za medije, Navracscics je odgovorio da se protiv odluka vijeća može podnijeti sudska žalba. Naveo je i da mađarski zakon želi potisnuti govor mržnje.²¹

Europski parlament je na plenarnoj sjednici 10. ožujka 2011. usvojio Rezoluciju o mađarskom Zakonu o medijima,²² koju su zajedno predložili socijalisti, liberali i zeleni i koja je dobila potporu tijesne većine: 316 zastupnika glasovalo je za nju, a 264 protiv. Njome je Europski parlament zatražio nove izmjene zakona o medijima, koji je mađarska vlada prethodno usuglasila s Europskom komisijom i koji je već potvrdio mađarski parlament. Alternativna rezolucija koju je pripremila Europska pučka stranka povučena je prije glasovanja. Rezolucija poziva mađarsku vladu da uskladi medijsko zakonodavstvo s komentarima i preporukama Europske komisije, OESS-a i Vijeća Europe. U raspravi o mađarskome medijskom zakonu europski zastupnici opetovano su uputili zahtjev Europskoj komisiji da žurno izradi direktive EU-a koje bi se odnosile na slobodu medija, pluralizam i neovisnost upravljanja medijima općenito. Istaknuli su zabrinutost zbog stanja slobode medija ne samo u Mađarskoj, nego i u Italiji, Bugarskoj, Rumunjskoj, Češkoj i Estoniji.

Uvjerljivu pobjedu Fidesza na prošlim parlamentarnim izborima Orban je usporedio s francuskim prosvjetiteljstvom, engleskom industrijskom revolucijom, američkom borbom za neovisnost, ujedinjenjem Njemačke i demokratskom tranzicijom u Srednjoj Europi

O funkcioniranju mađarske demokracije raspravljalo se i u parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe u Strasbourgu. Zastupnici EPS-a odbili su monitoring u Mađarskoj koji su predložili zastupnici socijalista. Zastupnik socijalista iz Švedske Björn von Sydow je rekao da se način imenovanja člnika Ustavnog suda i izbornih tijela u Mađarskoj promijenio toliko da je ugrožena neovisnost tih tijela, te je ustvrdio da novi zakon o medijima "navlači luđačku košulju" na mađarske medije. Smatra kako se rasprava ne vodi samo o jednom zakonu nego o više međusobno povezanih zakonskih promjena koje dovode u pitanje vrijednosti i temeljna načela Vijeća Europe. Stoga misli da Parlamentarna skup-

ština može pokrenuti postupak monitoringa u kojemu bi dva izvjestitelja sastavljala izvješće čelnom tijelu Vijeća Europe, to jest uredu koji objedinjuje predsjednika skupštine, potpredsjednike, šefove klubova zastupnika i predsjednike odbora. Predložio je i da se zatraži suradnja Venecijanske komisije. Francuskinja Gisele Gautier izrazila je čuđenje što se parlamentarna skupština Vijeća Europe uopće bavi mađarskim zakonom o medijima kada o tome već raspravlja povjerenica za medije Europske komisije, a mađarska je vlada najavila da će izmijeniti zakon bude li to potrebno. Ona je kazala da se o cijelom sustavu ne bi smjelo suditi na temelju jednog zakona. Zastupnik s Cipra Purgurides također je rekao da je rano govoriti o monitoringu koji se politički može i zlorabiti, te dodao da se frakcija EPS-a protivi toj mjeri.

Službene reakcije Mađarske na kritike

Vladajući Fidesz u prvim je reakcijama odbacio sve optužbe, tvrdeći da je riječ o neinformiranosti i političkim podmetanjima ljevice, te da se svaki paragraf mađarskog zakona može naći i u zakonima drugih europskih država (v. okvir 2). Optužili su ljevicu za udružene i orkestrirane medijske napade, a mađarske socijaliste da krivo informiraju i dovode u zabludu europsku

Okvir 2. Odgovor mađarske vlade na kritike izbora članova Vijeća za medije.

Vijeće za medije bira Nacionalna skupština dvotrećinskom većinom glasova. U obavljanju svoje dužnosti članovi Vijeća za medije ne primaju ničije naloge, ne mogu biti opozvani i neovisni su u svakom pogledu. Nemaju ni formalne ni neformalne veze s vladajućim političkim strankama, a potječu iz različitih područja medijskog sektora. Takva tijela u mnogim europskim zemljama mnogo se nesamostalnjia nego u Mađarskoj:

- članove britanskog ureda OFCOM-a, uključujući predsjednika, imenuje državni tajnik za kulturu, medije i sport
- nizozemski vladar imenuje predsjednika i druge članove Uprave za medije (*Commissariaat voor de Media*), a kandidira ih ministar za obrazovanje, kulturu i znanost
- u Švedskoj vlada imenuje Upravu (*Radio och TV Verket*) i Odbor za medije, kao i članove tijela koje nadzire izvješćivanje, te su sve tri organizacije pod kontrolom vlade
- članove Odbora za medije u Irskoj, uključujući predsjednika, imenuje vlada iz redova stručnjaka na području medijskih usluga
- članove uprave za medije u Danskoj (*Medie- og tilskudssekretariatet*), uključujući predsjednika, imenuje ministar kulture
- predsjednik talijanske uprave AGCOM-a imenuje se, u suglasnosti s ministrom za izvješćivanje i nadležnim parlamentarnim odborom, dekretom predsjednika republike, a na temelju preporuke predsjednika vlade
- članove *Conseil supérieur de l'audiovisuel* (CSA), regulatora medijske scene francuske zajednice u Belgiji, imenuje vlada na četiri godina, a može ih ponovno imenovati ili opozvati; članove Vijeća za medije njemačkog jezičnog područja (*Medienrat*) također imenuje vlada
- pet članova austrijske uprave za medije (*KommAustria*) imenuje predsjednik države prema preporuci savezne vlade na šest godina
- u Švicarskoj dužnost uprave za medije obavlja Ministarstvo za okoliš, promet, energetiku i izvješćivanje.²³

ljevicu. Izjave čelnika Fidesza da mediji preferiraju lijevo orijentirane stranke, te da je Fidesz u posljednjih dvadesetak godina bio u ratu s medijima nisu pridonijele smirivanju strasti. Vlada je 3. siječnja 2011. objavila službeni odgovor na domaće i strane kritike novih zakona o medijima. Odlučno je odbacila sve optužbe kao posljedicu nedovoljnog poznavanja teksta zakona. Ponovila je da se zauzima za slobodu medija, te da ne kani potisnuti mišljenje oporbe. Naglasila je i da mađarski zakon ne sadržava nijedan element koji nije dio etablirane europske legislative.

Naposlijetku je ipak 16. veljače 2011. postignut dogovor mađarske vlada i EU-a o izmjenama Zakona o medijima, koji je bio rezultat usuglašavanja stavova stručnjaka mađarske vlade i Europske komisije. Vlada je po žurnom postupku podnijela prijedlog izmjene Zakona o medijima i tzv. "ustava za medije" parlamentu, a prijedlog je prihvaćen na izvanrednoj sjednici parlamenta 7. ožujka 2011. s 258 glasova za (Fidesz i KDNP), 65 protiv (MSZP i LMP), te 38 suzdržanih (Jobbik). Izmijenjena su četiri područja: uravnoteženost u izvješćivanju, načela sankcioniranja, registracija usluga i tiskovnih proizvoda, te vrijeđanje pojedinih društvenih skupina. Glede uravnoteženosti, pojašnjeno je da načelo vjerodostojnoga, brzog i točnog informiranja treba primjenjivati na cjelokupni sustav medija, a ne samo na pojedine medije. Ukida se i načelo uravnoteženosti u audiovizualnim medijskim uslugama koje se mogu naći na Internetu, a zadržava samo u televizijskim i radijskim programima. Što se tiče sankcija, iz direktive o audiovizualnim medijskim uslugama izuzimaju se novčane kazne davatelja medijskih usluga sa sjedištem u inozemstvu, te se precizira da je Vijeća za medije nadležno samo unutar Mađarske. U svezi s registracijom usluga i tiskovnih proizvoda koji se mogu "downloadirati", precizira se da evidentiranje pri Vijeću za medije nije uvjet za pružanje tih usluga; registracijom se samo osigurava dostupnost podataka. Mijenja se postupak registracije, ali se ne mijenja krug onih koje zakon obvezuje na registraciju. Napokon, izmjenama se stavlja izvan snage odredba koja je branila "otvoreno ili skriveno vrijeđanje" osoba i skupina.

Zaključak

Suvišno je isticati koliko je javna rasprava o Zakonu o medijima nanijela štete Mađarskoj. Mnogi se pitaju što je sve to mađarskoj vladi trebalo usred predsjedanja EU-om i zašto se uopće odlučila za tako drastične zakonske izmjene. Premda se stavljanje pod jednu upravu svih javnih medija obrazlaže smanjenjem troškova i povećanjem razvidnosti u njihovu radu, Fideszova vlada od dolaska na vlast nije ni pokušavala prikriti da želi staviti pod kontrolu središnje vlasti sve što može. Promijenjeni su mnogi zakoni, a priprema se i temeljita ustavna reforma. U obraćanju naciji početkom 2011. premijer Orban je optužio bivšu socijalističku vladu za brojne propuste i pogreške koju su državu dovele na rub propasti, te je najavio obnovu nacije i države. Uvjerljivu pobjedu Fidesza na prošlim parlamentarnim izborima i osvajanje dvotrećinske većine u parlamentu Orban je usporedio s francuskim prosvjetiteljstvom, engleskom industrijskom revolucijom, američkom borbom za neovisnost, ujedinjenjem Njemačke i demokratskom tranzicijom u Srednjoj

Europi. "Revolucionarna pobjeda" obvezuje Fidesz na temeljite promjene političkoga i društvenog sustava. Orban i njegova stranka pritom odbacuju sve kritike i optužbe u zemlji. Orban je, primjerice, u ožujku na javnom skupu optužio lijevo-liberalnu oporbu za "napad iz niskih i lažljivih pobuda, koji je organiziran u Mađarskoj, radi sramoćenja Mađara". Europi je poručio da su se "Mađari borili od navale komunizma na Europu i podnosili žrtve za slobodu i neovisnost više od svih drugih europskih nacija. Vjerni priзеzi iz revolucionarne 1848, nisu dopustili da im se diktira iz Beča, a 1956. i 1990. iz Moskve, pa ni sada neće dopustiti da im se diktira iz Bruxellesa".

Što se stanja u medijima tiče, ono ni prije nije bilo idealno. Mediji u Mađarskoj orijentirani su ili lijevo ili desno, sukladno dugogodišnjoj društvenoj, političkoj i kulturnoj podjeli. Analitičar *Political Capitala* (od 21. siječnja 2011) tvrdi da je najnoviji sukob samo još jedan izraz staroga ideološko-kulturnog konflikta između urbanoga i ruralnog segmenta društva u kojemu su se sučelili zapadno orijentirani kozmopolitski intelektualci i nacionalno orijentirani tradicionalisti. Prema njegovu mišljenju, ta je stara i duboka podjela ostala glavna okosnica političkih sukoba i u suvremenoj Mađarskoj. Otpor kritikama Zapada učvršćuje položaj Fidesza u izrazito desno orijentiranome biračkom tijelu, dok bi mu urbani dio desnice mogao zamjeriti način na koji se sporno pitanje tretira na međunarodnoj sceni i nedemokratski imidž koji Mađarska stječe zbog toga. No vlada i dalje uživa visoku podršku Mađara. Prema rezultatima ispitivanja javnog mnijenja iz siječnja 2011, čak je 57 posto ispitanika izjavilo da je u zemlji osigurana sloboda medija, a 30 posto da su medijske slobode ugrožene. Premda brojni analitičari i kritičari Fideszove vlade predviđaju slom "arogantne politike Viktora Orbana", zasad ništa ne ukazuje na to. Ankete iz siječnja pokazuju neznatno opadanje podrške Fideszu, ali ga još podržava 67 posto birača. Oporbena liberalno-lijeva opcija mogla bi mnogo više poantirati kad ne bi bila razjedinjena, loše organizirana i inertna. Takvo stanje najspretnije koristi Jobbik, koji u parlamentu nastupa kao konstruktivna oporba, a istodobno zaoštrava retoriku usmjerenu krajnje desnome biračkom tijelu, kritizirajući i ljevicu i desnicu.

Bilješke

- 1 *Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság*.
- 2 T/1268 Zakon CIII. iz 2010. o izmjeni pojedinih zakona koji reguliraju medije i telekomunikacije (zakonski prijedlog od 4. listopada, usvojen 25. listopada 2010).
- 3 T 363 Zakon CIV iz 2010. o temeljnim pravilima slobode medija i medijskim sadržajima (zakonski prijedlog od 11. lipnja, usvojen 2. studenoga 2010).
- 4 T/1747 Zakon CLXXXV. iz 2010. o medijskim uslugama i sredstvima javnog priopćavanja (zakonski prijedlog od 22. studenoga, usvojen 21. prosinca 2010).
- 5 T/1785 Zakon CXLVI iz 2010. o financiranju javnih medija i Vijeća za medije (zakonski prijedlog od 24. studenoga, usvojen 6. prosinca 2010).
- 6 T/1940 Ustavne izmjene (predložene 11. prosinca, usvojene 20. prosinca 2010).
- 7 *Political Capital*, 21. siječnja 2011.
- 8 <http://www.osce.org/fom/74687>
- 9 <http://www.osce.org/fom/71218>
- 10 MTI 23. lipnja 2010.
- 11 <http://europe.ifj.org/assets/docs/093/142/d95115d-39e2a8e.pdf>
- 12 <http://europe.ifj.org/en/articles/journalists-question-hungarys-leadership-of-europe-as-media-law-provokes-outrage>
- 13 <http://europe.ifj.org/assets/docs/214/234/233c1d6-e1d9bea.pdf>
- 14 MTI, 15. ožujka 2011.
- 15 <http://www.euractiv.com/en/pa/parliament-wants-media-better-communicate-eu-news-497550>
- 16 <http://www.europarl.europa.eu/en/pressroom/content/20110217IPR13810/html/Hungary's-media-law-Parliament-postpones-vote-on-resolution> (vijesti od 17-20. siječnja, te 18. i 20. veljače).
- 17 <http://www.europarl.europa.eu/wps-europarl-internet/frd/vod/player?date=20110216&language=en>
- 18 http://www.europarl.europa.eu/news/public/focus_page/008-111426-010-01-03-901-20110110FCS11408-10-01-2011-2011/default_p001c013_en.htm
- 19 <http://www.alde.eu/press/press-and-release-news/press-release/article/hungarian-media-law-risks-overshadowing-presidency-of-eu-if-not-changed-36895/>
- 20 http://www.greens-efa.eu/cms/pressreleases/dok/366/366037.hungary_media_law@en.htm
- 21 Magyar Nemzet, 26. siječnja 2011.
- 22 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B7-2011-0107&language=EN>
- 23 Na to službeno priopćenje reagiralo je nekoliko država EU-a. Švedsko veleposlanstvo u Budimpešti poslalo je 13. siječnja 2011. demanti navoda koji se odnose na švedsko zakonodavstvo. ■